

*О.М. Балакірева,
канд. соціол. наук*

Д.А. Дмитрук

*Olga M. Balakireva,
Ph.D. in Sociology*

Dmytro A. Dmytruk

МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ НАСЕЛЕННЯ: НАСТРОЇ ТА ОЧІКУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ, ВЕРЕСЕНЬ 2006 р.*

Півроку після виборів Верховної Ради:

Чи розчаровані виборці партіями та блоками, за які голосували півроку тому

Проведене опитування засвідчило, що понад чверть опитаних (27%) за півроку розчарувалися у тих політичних силах, за які голосували у березні цього року. Натомість, більшість опитаних у принципі задоволені зробленим ними вибором.

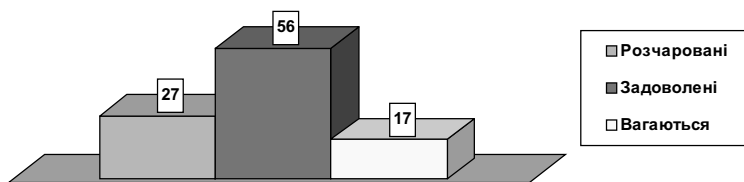

Рис. 1. Розподіл відповідей на запитання: “Як би Ви охарактеризували зараз своє ставлення до зробленого Вами вибору на минулих виборах до Верховної Ради, що відбулися 26 березня 2006 року?”

Безсумнівно розчарованими виглядають виборці, котрі мешкають у м. Києві, Західному, Центральному та Північному регіонах країни. Відповідно, на Сході та Півдні країни, в АР Крим показники розчарованості менші. Важливою обставиною є те, що зараз ще не існує жодного регіону, в якому б частка розчарованих у своєму виборі була б більшою за показник “задоволених”. Найближче до зламу загальної тенденції сьогодні наблизилася столиця, в якій позитивний баланс становить лише 2%.

* Опитування проводилося з 12 по 19 вересня 2006 року в усіх областях України, АР Крим та місті Києві.

Всього опитано 2181 респондента віком від 18 років і старше. Стандартні відхилення при достовірних 95 відсотках і співвідношенні змінних від 0,1 : 0,9 до 0,5 : 0,5 становлять 1,29 – 2,16 відсотка. Опитування проведено у 130 населених пунктах України: 69 містах та 61 селах. Метод отримання інформації: індивідуальне інтерв'ю за місцем проживання респондента „віч-на-віч”. Рівень досягнення респондентів – 76%

МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Зазначимо, що коли минув місяць після виборів (у квітні 2006 р.), то переважна більшість населення була задоволена своїм вибором: тоді лише 12% були розчарованими в тих політичних силах, за які вони щойно голосували.

Виходячи з даних опитування, можна стверджувати, що на сьогодні ще не сформувався скільки-небудь чіткі соціально-демографічні обриси тих, хто розчарувався у своєму виборі: лише дещо більша кількість розчарованих серед осіб передпенсійного віку, на нашу думку, є свідченням того, що саме ці респонденти найбільшою мірою відчували на собі зростання вартості життя.

Таблиця 1

Розподіл відповідей на запитання: “Як би Ви охарактеризували зараз своє ставлення до зробленого Вами вибору на минулих виборах до Верховної Ради, що відбулися 26 березня 2006 року?”, залежно від регіону опитування*

	Захід		Центр		Північ		Схід		Південь		АР Крим		м. Київ	
Скоріше, задоволений(на) своїм вибором	32	51	29	49	24	45	41	66	42	57	50	68	36	42
Повністю задоволений(на) своїм вибором	19		20		21		25		15		18		6	
Повністю розчарований(на) своїм вибором	12	33	14	31	17	37	8	20	9	27	1	8	9	40
Скоріше, розчарований(на) своїм вибором	21		17		20		12		18		7		31	
<i>Важко відповісти</i>	16		20		18		14		16		24		18	
<i>Баланс +/-</i>	+18		+18		+8		+46		+30		+60		+2	

Таблиця 2

Розподіл відповідей на запитання: “Як би Ви охарактеризували зараз своє ставлення до зробленого Вами вибору на минулих виборах до Верховної Ради, що відбулися 26 березня 2006 року?”, залежно від регіону опитування

	18–28		29–39		40–49		50–59		60 та старше	
Скоріше, задоволений(на) своїм вибором	31	49	39	56	33	54	36	54	38	62
Повністю задоволений(на) своїм вибором	18		17		21		18		24	
Повністю розчарований(на) своїм вибором	9	26	11	30	11	31	10	29	11	23
Скоріше, розчарований(на) своїм вибором	17		19		20		19		12	
<i>Важко відповісти</i>	25		14		15		17		15	
<i>Баланс +/-</i>	+23		+26		+23		+25		+39	

* Склад регіонів, які використані для аналізу регіональних особливостей:

Західний регіон: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області;

Центральний регіон: Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Хмельницька, Черкаська області;

Північний регіон: Житомирська, Київська, Сумська, Чернігівська області;

Східний регіон: Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська області;

Південний регіон: Миколаївська, Одеська, Херсонська області.

АР Крим та м. Київ аналізуються окремо.

Як виглядав би склад Верховної Ради в разі проведення нових виборів у вересні цього року

За даними проведених опитувань, вибір українців, зроблений на виборах до Верховної Ради України 26 березня, за показником партій, які подолали б прохідний бар'єр, залишився тим самим. У разі проведення виборів у вересні до парламенту потрапили б ті самі партії та блоки, але розмір фракцій був би інакшим.

Особливістю громадської думки, яка склалася у вересні, можна вважати те, що за умов повторного вибору електоральні настрої населення не внесли б істотних змін у розстановку політичних сил:

- значно менше отримав би блок “Наша Україна” – зараз за нього проголосували б лише 6% опитаних;
- знизився рівень підтримки Блоку Юлії Тимошенко – готових проголосувати за неї близько 17%;
- СПУ, порівняно із березнем втратила підтримку близько 2% (зміна в межах похибки).

Таблиця 3

Динаміка електоральних уподобань населення України, %*

	10/ 2005	01/ 2006	02/ 2006	03/ 2006	Дані ЦВК	04/ 2006	09/2006
Партія регіонів	18,7	31,5	30,1	31,5	32,1	31	30,7
Блок Юлії Тимошенко	18,0	15,3	13,7	15,3	22,2	21	16,7
Блок „Наша Україна”***	9,8	22	18,5	17,4	13,9	13	5,9
Соціалістична партія України	8,3	6,1	7,2	6,5	5,6	5	3,3
Комуністична партія України	8,7	6,0	6,9	6,1	3,6	5	4,7
Блок Наталії Вітренко "Народна опозиція"	2,1	1,2	3,3	3,3	2,9	2	1,3
"Громадянський блок ПОРА-ПРП"	0,9	0,8	2,4	3,0	1,5	1	1,3
Народний блок Литвина	5,7	5,7	5,7	5,3	2,4	2	0,8
Український народний блок Костенка–Глюща	1,1	0,7	3,2	3,3	1,9	1	0,8
Партія "Віче"	–	0,3	0,9	0,9	1,7	1	0,8
Опозиційний блок "НЕ ТАК!"****	2,1	1,6	2,8	2,5	1,0	1	0,3
За іншу партію	7,3	2,0	2,4	0,9	7,0	2	2,6
Не підтримую жодну	15,8	4,4	1,5	2,5	1,8+(2,4 зінсовані)	1	6,2
Відмові відповідати/Не пам'ятаю/Не брав участі у голосуванні/	–	–	–	–	–	14	24,6

* У таблиці наведені показники політичних партій та блоків, які, за даними ЦВК, отримали підтримку більш ніж 1% опитаних.

** До жовтня 2005 р. вимірювався рейтинг НСНУ.

*** До січня 2006 р. вимірювався рейтинг СДПУ(о).

МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Лідерами електоральних симпатій на Заході країни зараз можна вважати лише Блок Юлії Тимошенко, до якого перетікають голоси колишніх прибічників НСНУ. Таку картину можна спостерігати і в інших регіонах країни, а найбільш показовим є місто Київ. Фактично в Центральному та Північному регіонах Блок «Наша Україна» втратив позиції одного з лідерів і вже поступається Партії регіонів.

Таблиця 4

Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Якби діюча Верховна Рада була розпущена, а нові вибори відбувалися у найближчу неділю, то за яку партію чи блок партій Ви проголосували б зараз?», залежно від регіону опитування, %*

	Захід	Центр	Північ	Схід	Південь	АР Крим	м. Київ
Партія регіонів	7	17	16	50	42	59	15
Блок Юлії Тимошенко	34	22	23	4	10	1	31
Блок «Наша Україна»	12	6	9	2	5	1	8
Комуністична партія України	1	5	6	5	7	7	3
Соціалістична партія України	3	5	5	2	4	1	7
Не братиму участі у виборах	8	12	12	11	7	8	7
Проголосую проти всіх	6	13	6	5	4	2	7
Важко відповісти	19	14	11	14	13	16	18

* Дані наведені по партіях та блоках, що мають підтримку більше 2% опитаних.

Таблиця 5

Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Якби діюча Верховна Рада була розпущена, а нові вибори відбувалися у найближчу неділю, то за яку партію чи блок партій Ви проголосували б зараз?», залежно від віку, %*

	18 – 28	29 – 39	40 – 49	50 – 59	60 та старше
Партія регіонів	31	26	30	34	33
Блок Юлії Тимошенко	18	21	19	16	11
Блок «Наша Україна»	5	6	5	7	7
Соціалістична партія України	2	2	2	5	5
Комуністична партія України	0	1	1	5	13
Не братиму участі у виборах	11	12	11	8	9
Проголосую проти всіх	7	7	6	5	6
Важко відповісти	14	17	16	15	11

* Дані наведені по партіях та блоках, що мають підтримку більше 2% опитаних.

На Сході країни безсумнівним лідером є Партія регіонів, яка значно випереджає решту партій. Відповідно Партія регіонів залишається лідером ще у двох регіонах – на Півдні та в АР Крим, де жодна інша політична сила на даний момент не може скласти їй конкуренцію.

Хто, на думку опитаних, сьогодні представляє владу, а хто – опозицію

На даний час, дихотомія, яка простежується в електоральних уподобаннях населення, повністю перенеслася на уявлення щодо того, хто зараз править країною, а хто знаходиться в опозиції.

Майже 90% вважають сьогодні уособленням влади Партію регіонів. Такої думки про Блок «Наша Україна» 63% опитаних, СПУ – 47%, КПУ – 29%. Серед сил, представлених у Верховній Раді, до опозиції, на думку опитаних, безсумнівно належить лише одна політична сила – БЮТ, що робить цю політичну силу єдиним уособленням опозиційного табору.

Таблиця 6

Розподіл відповідей респондентів на запитання: “Які з цих політичних сил зараз, на Вашу думку, знаходяться при владі, а які в опозиції?”, %

	Вважають політичну силу уособленням	
	діючої влади	опозиції
Партія регіонів	86,2	4
Блок «Наша Україна»	62,6	7
Соціалістична партія України	47,3	2
Комуністична партія України	29,0	5
Блок Юлії Тимошенко	17,9	76
Блок Наталії Вітренко „Народна опозиція”	1,1	16
Народний блок Литвина	1,5	4
Український народний блок Костенка–Плюща	0,5	6
Партія „Віче”	0,4	3
Громадянський блок „ПОРА-ПРП”	0,5	8
Опозиційний блок „НЕ ТАК!”	0,8	9
<i>Інша партія або блок</i>	2,4	4

На момент проведення опитування НСНУ не сприймається респондентами як політична сила, що може знаходитися в опозиції, а різка зміна позиції по осі “влада—опозиція” навряд чи дозволить партії у найближчий час хоча б наполовину виглядати настільки ж опозиційно, як і Блок Юлії Тимошенко. До того ж така зміна за наявності діючого Президента виглядатиме непереконливо та навряд чи буде зрозумілою виборцям.

Яка політична сила впливовіша: оцінки громадян

Найвищий рейтинг підтримки Партії регіонів та майже безсумнівне її віднесення громадськістю до влади позначилося на тому, що 86% опитаних вважають цю політичну силу найбільш впливовою в сьогоднішній Україні. На

МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

другому місці перебуває Блок “Наша Україна” (58%), однак в основі його впливовості вже не рівень підтримки, а інший чинник – Президент та підпорядкована йому виконавча вертикаль.

Третьою за рівнем впливовості можна вважати БЮТ – це думка 48% опитаних. Впливовими серед інших політичних сил, що увійшли до парламенту та коаліції, опитані вважають ще СПУ (22%) та КПУ (12%).

Таблиця 7

Розподіл відповідей респондентів на запитання: “Які з політичних партій та блоків, на Вашу думку, найвпливовіші у суспільстві?”, %

Партія регіонів	85,6
Блок «Наша Україна»	57,9
Блок Юлії Тимошенко	48,3
Соціалістична партія України	21,8
Комуністична партія України	12,4
Народний блок Литвина	2,0
Блок Наталії Вітренко „Народна опозиція”	1,9
Громадянський блок „ПОРА-ПРП”	1,2
Український народний блок Костенка–Плюща	0,9
Опозиційний блок „НЕ ТАК!”	0,5
Партія „Віче”	0,4
<i>Інша партія або блок</i>	<i>2,0</i>

Ідеологічні уподобання населення

Таблиця 8

Динаміка відповідей респондентів на запитання: „Який ідейно-політичний напрям найбільшою мірою відповідає Вашим власним переконанням?”, %

	Травень 2004 р.	Травень 2005 р.	Серпень-вересень 2005 р.	Жовтень 2005 р.	Грудень 2005 р.	Січень 2006 р.	Лютий 2006 р.	Вересень 2006
Політичний напрям, що поєднує ідеї ринкової економіки і об'єднання України з Росією	8	14	15	14	17	18	17	18
Національно-демократичний	11	18	18	13	14	18	18	16
Комуністичний	14	6	8	7	7	6	8	8
Соціал-демократичний	8	8	5	5	7	8	8	7
Соціалістичний	8	5	5	4	6	6	7	4
“Зелений”	8	5	5	6	6	5	2	3
Неполітичний рух, який відстоює ідеї громадського контролю за діями влади	–	–	–	–	3	4	3	5
Християнсько-демократичний	4	3	3	2	2	3	2	1
Ліберальний	2	3	2	2	2	1	2	2
Радикально-націоналістичний	1	1	2	1	1	1	1	1
Інше	0,2	1	1	0	1	1	1	1
<i>Жодний</i>	<i>15</i>	<i>11</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>12</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>11</i>
<i>Я не орієнтуюся в політичних течіях</i>	<i>17</i>	<i>18</i>	<i>16</i>	<i>22</i>	<i>17</i>	<i>16</i>	<i>17</i>	<i>18</i>
<i>Важко відповісти</i>	<i>7</i>	<i>7</i>	<i>9</i>	<i>12</i>	<i>5</i>	<i>5</i>	<i>5</i>	<i>5</i>

За даними моніторингового опитування, в країні вже доволі тривалий час зберігається стійке розмежування прихильників різних ідейно-політичних течій. У вересні знову ми зафіксували перевагу ідейно-політичного напрямку, що орієнтує людей на поєднання ідеї ринкової економіки та об'єднання України з Росією. На другому місці (з відставанням у межах стандартної похибки) за рівнем підтримки знаходиться національно-демократична ідеологія. Конкуренція цих двох ідеологій фактично є результатом уже закріпленої у свідомості громадян прихильності до однієї з цих двох моделей чи векторів розвитку суспільства.

Яким чином обирати депутатів до місцевих та обласних рад

За результатами проведеного опитування з'ясувалося, що менше чверті опитаних респондентів задоволені існуючою системою виборів депутатів, в той же час більше третини опитаних хотіли б, щоб депутати обиралися, як раніше, за мажоритарною системою. Ще 20% опитаних сказали, що хотіли б, щоб половина депутатів місцевих рад обиралася за партійними списками, а половина – по мажоритарних округах.

Такий стан громадської думки свідчить про відсутність сталого уявлення щодо моделі представницької демократії на місцях.

Таблиця 9

Розподіл відповідей респондентів на запитання: “Як Ви вважаєте яким чином мають відбуватися наступні вибори депутатів до ...”, %

<u>місцевих (міських, сільських, районних) рад депутатів?</u>	
Депутати мають обиратися лише за партійними списками	22
Депутати мають обиратися лише на мажоритарній основі (один депутат представляє один виборчий округ)	36
Депутати мають обиратися за змішаною системою: 50% по мажоритарних округах, 50% – за партійними списками	20
<i>Важко відповісти</i>	22
<u>до обласних рад?</u>	
Депутати мають обиратися лише за партійними списками	17
Депутати мають обиратися лише на мажоритарній основі (один депутат представляє один виборчий округ)	35
Депутати мають обиратися за змішаною системою: 50% по мажоритарних округах, 50% – за партійними списками	24
<i>Важко відповісти</i>	24
<u>Верховної Ради України?</u>	
Депутати мають обиратися лише на мажоритарній основі (один депутат представляє один виборчий округ)	27
Депутати мають обиратися за змішаною системою: 50% по мажоритарних округах, 50% – за партійними списками	27
Депутати мають обиратися лише за партійними списками	20
<i>Важко відповісти</i>	26